

mærkede fortegnelser over Bournonvilles samtlige værker. Godt nok er der mange løse ender, som forfatteren lader ligge, men her kan jo andre specialister spinde videre.

Michael Linton

Peter Anholm: *Sømandsliv og guldfeber. Erindringer fra verdenshavene, Australien og New Zealand 1854-1864.* (Historisk Samfund for Sønderjylland, Åbenrå 1981). 195 sider ill.

Efter 110 års skuffetilværelse er Peter Anholms erindringer blevet udgivet. Der er her ingen tale om i hast nedskrevne erindringer, men om en flere gange omskrevet beretning. Oprindeligt blev manuskriptet til i 1871, men senere omarbejdet henholdsvis i 1889 og 1906 for at skabe en mere flydende og detaljeret fremstilling. Den foreliggende fremstilling er fra 1906 bortset fra forordet (1871) og efterskriften (1900), der blev lavet som en tilføjelse til 1889-udgaven. Bogen giver i sin første del en kortfattet, men detaljeret fremstilling af det daglige liv, som de store sejlskibes sømænd levede. Om tiden som guldgraver, i bogens anden og tredje del, skildres det daglige trælse slid i jagten på guldet. Håb vekslede med skuffelser; det var kun de færreste beskåret at gøre det store fund. Styrken i denne del af bogen ligger i beskrivelsen af dagligdagen, det venskab og samarbejde, der ofte var mellem guldgraverne. Peter Anholm opgav tilværelsen som guldgraver og vendte hjem i 1864, to år før de store guldfund blev gjort, for at slå sig ned som landmand. Den foreliggende bog er et læseværdigt dokument med sine beskrivelser af vilkårene for datidens unge, som valgte søen og jagten på guldet som levevej.

Henrik Vedel-Smith

Birgit Nüchel Thomsen: *Industrielle foretagere på Tuborg 1873-1885. Kilder og studier.* (Selskabet til udgivelse af Kilder til Dansk Historie, 1980). 690 s.

Hovedpersonen i denne bog er den meget aktive industrimand fra sidste halvdel af forrige århundrede, Philip W. Heymann (1837-93). Han beskæftigede sig især med fremstilling og eksport af forædlede danske landbrugsprodukter, men han var også med til at grundlægge Tuborgs fabrikker 1873 sammen med C.F. Tietgen, G.A. Hagemann, Gustav Brock samt Rudolph Puggård. I en årrække besad han end- og aktiemajoriteten.

Virksomheden var fra starten stort anlagt og bestod foruden af et bryggeri for bajersk øl tillige af en svovlsyre- og gødningsfabrik samt et glasværk. I 1880 blev Heymann leder og formand for foretagendet, som han koncentrerede om bryggerivirksomheden, idet han afviklede gødningsfabrik og glasværk.

Philip W. Heymann var en udpræget igangsætter eller entreprenør, som den type kaldes i den økonomisk-historiske debat. Entreprenørens betydning har i mange år tiltrukket forskngens opmærksomhed. Den østrigsk-amerikanske forsker Joseph A. Schumpeter (1883-1950) har som bekendt hævdet den innoverende entreprenørs fundamentale betydning for samfundets økonomiske og sociale udvikling, men også Karl Marx har interesseret sig for den store virksomhedsgrundlægger. Det er derfor naturligt, at udgiveren sætter Heymann ind i den forskningsdebat, og gennem kilderne ønsker hun, at læseren kan følge entreprenørfunktionen på et mikroniveau.

I en 80 sider lang introduktion sætter udgiveren kilderne: breve og papirer